

مبلغان و پدیده‌های کجایی

یوسف غلامی

نیست. چنانکه پزشک پیش از چاره اندیشی برای درمان بیمار، درصدد شناخت عوامل بیماری و علائم آن بر می‌آید، درد را از علائم آن تشخیص می‌دهد و آنگاه به درمان می‌پردازد، در پدیده‌های اجتماعی نیز بدون شناخت علت دقیق هر پدیده ارائه یک راهکار برای اصلاح همه آن‌ها همانند صدور یک نسخه برای همه دردها است که نه تنها درد و ضایعه را برطرف نمی‌کند، گاه مشکل را پیچیده‌تر و درمان ناپذیر می‌گرداند.

بی‌تفاوتی زنان و دختران به پوشش اندام، برگرفته از عوامل و انگیزه‌های متفاوتی است که مبلغان بدون شناخت دقیق علت آن نمی‌تواند در طریق اصلاح رفتار فردگامی مؤثر بر دارد. شاید یکی از عوامل بی‌تأثیر شدن اندرزها در این باره همین نکته باشد که معمولاً افراد بدون شناسایی

به اعتقاد جامعه‌شناسان هیچ پدیده اجتماعی بدون علت رخ نمی‌دهد، جز آنکه ریشه یابی و شناخت علت برخی از آن‌ها چنان دشوار و پیچیده است که گمان می‌شود علت خاصی ندارد. این پدیده‌ها به سادگی رخ می‌دهد و رشد می‌یابد اما سامان دهی آن‌ها همچون کوه‌ها ناممکن است، یا همچون آب است که به راحتی بر خاک جریان می‌یابد اما چون در زمین فرو رود بیرون آوردن آن بسی دشوار است.

موضوع پوشش زنان امروز از زمره همان پدیده‌ها است که در نگاه سطحی علت عمده آن ناآگاهی یا سست اعتقادی و ضعف ایمان است، اما به دیده عمیق‌تر این پدیده برگرفته از عوامل روانی و اجتماعی دیگری است که چاره‌جویی برای آن بدون شناخت دقیق علت بروز آن ممکن

مذهبی بودند که مادران ایشان در توجیه و تربیت آنان موفق نبوده‌اند. در نظر خواهی از مادران، آن‌ها اظهار کرده‌اند که با همه اعتقاد خود به خوبی حجاب، نتوانسته‌اند دلایل قانع‌کننده‌ای به فرزندانشان ارائه کنند.

ج- به تصور عده‌ای پوشش مورد اعتقاد و عمل آنان همان است که خداوند از ایشان خواسته است و بیش از این لازم نیست.

د- به اظهار عده‌ای دیگر، مراعات پوشش اسلامی دشوار و مانع از فعالیت‌های اجتماعی است. بعضی با اعتقاد به لزوم پوشش بهتر، اعتراف می‌کردند که برای چنین کاری باید ایمان زیادی داشت که آن‌ها از آن بی‌بهره‌اند.

ه- گروهی بدین سبب به پوشیدگی خود اهمیت نمی‌دانند که حجاب را در زندگی شان عامل خوشبختی و موفقیت یا پیشرفت نمی‌دانستند و نقش آن را خنثی می‌پنداشتند. نزد این عده نه فقط حجاب، بلکه بیشتر امور مورد تأیید دین عامل خوشبختی یا پیشرفت نیست. پس از تحقیق و نظر سنجی از بانوان با حجاب و معتقد نیز معلوم شد که تعداد فراوانی، هر چند مراعات حریم میان زن و مرد را نوعی وظیفه ضروری می‌دانستند، ولی از آثار شگرف آن در سلامت محیط جامعه و

انگیزه و علت بد حجابی، با روش و برخوردی ثابت در صدد اندرز و اصلاح بر می‌آیند و چون نتیجه‌ای مشاهده نمی‌کنند، اینان دلسرد و آنان جسورتر می‌گردند و رفته رفته از موضوعی عادی، مشکلی بزرگ پدید می‌آید.

در این نوشتار سعی شده است پیرامون برخی از انگیزه‌ها و عوامل مهم‌تر بد حجابی نکاتی ارائه و آنگاه شیوه کار تبلیغی بیان شود.

این عوامل چندگونه‌اند: فرهنگی، اعتقادی، روانی و اجتماعی. در این نوشتار به موضوع ناآگاهی زنان و جنبه‌های درست و نادرست تبلیغی در این باره اشاره می‌گردد.

دورنمای عوامل و انگیزه‌ها

بر پایه نظر سنجی و تحقیق هشت ساله اینجانب پیرامون علت کم توجهی دختران و زنان به حجاب، نتایجی به دست آمده که برخی به قرار زیر است:

الف- از میان پانصد نفر بانوی کم حجاب، اظهارات هشتاد درصد آنان نشان داد که بی‌اطلاعی از فوائد و آثار پوشیدگی و پیامدهای ناپوشیدگی، اصلی‌ترین عامل کم حجابی ایشان است؛ هر چند انگیزه‌های دیگری نیز در رفتار آنان تأثیر داشته است.

ب- در میان بانوان بی تفاوت به حجاب، برخی دخترانی از خانواده‌های

ایجاد امنیت عمومی و استحکام پیوند خانوادگی بی اطلاع بودند.

از دیگر دلایل بی اطلاعی افراد از فلسفه حجاب و پیامدهای نا پوشیدگی، وجود بهانه‌های واهی است که نسبت به حجاب مطرح می‌کنند. از آن نمونه برخی می‌گویند:

ما همه آزاد آفریده شده‌ایم. نباید دختران و زنان را در حجاب زندان کرد. زن و مرد همه باید مثل خواهر و برادر باشند. پوشش ظاهر مهم نیست، قلب باید پاک باشد. وظیفه مردان است که از نگاه دوری کنند.

دختری دانشجو در نظر سنجی اظهار کرده بود: «حجاب به دوره ما مربوط نمی‌شود، چون باید با زمانه پیش رفت» اما وی معلوم نکرده بود که درستی یا نادرستی حرکت زمانه را چه کسی معین می‌کند. او معنی «با زمانه پیش رفتن» را «زمانه تو را به پیش بردن» دانسته بود.

برخی از ابعاد بی اطلاعی زنان به قرار زیر است:

الف - نشناختن ویژگی‌های جسمی و روحی خود.

ب - نشناختن مرد.

ج - ندانستن هدف آفرینش خود و تفاوت‌هایش با مرد.

د - بی آگاهی زنان که سبب می‌شود به

همگان اعتماد داشته باشند.

ه - بی اطلاعی از معارف دین و احکام. و - وجود همسران کم اطلاعی که در رشد فرهنگی خانواده خود کوشش نمی‌کنند.

ز - کمبود مجالس برابر برای بانوان.

ح - کمبود کتاب‌های ویژه زنان.

زنان به علت اشتغال به کار خانه کمتر فرصت مطالعه یا حضور در نشست‌های علمی دارند و وظیفه مدیر خانه است که تا می‌تواند در رشد فکری و فرهنگی آن‌ها بکوشد. «گویند: اولین کسانی که در روز قیامت به انسان می‌آویزند همسر و فرزندانند که فرد را در پیشگاه خداوند باز می‌دارند و می‌گویند: پروردگارا، حق ما را از او بستان، زیرا آنچه نمی‌دانستیم به ما تعلیم نداد و بی آنکه ما بدانیم از مال حرام ما را تغذیه می‌نمود. پیامبر اکرم ﷺ فرموده است: هیچ کس خدای را به گناهی بزرگتر از جهالت همسر و فرزندان دیدار نمی‌کند.»

گفت و گوی ما با گروهی از بانوان، آشکار ساخت که بیشتر بانوان بی آرایش، به علت نشناختن طبیعت غرایز مرد، به آن‌ها بسیار خوشبین‌اند و اظهار نظرها و نگاه‌های آنان را ناپسند و غرض‌آلود نمی‌دانند، عده‌ای نیز می‌پندارند هر گاه مردی همسر داشته باشد نگاه و رفتارش

ببرند که در آن بدون ارائه دلیل، کوشش شده تا ثابت شود مردی که زنش کم حجاب است، بی‌غیرت و همسرش آلوده و مایه ننگ است؟! آیا امروزه راهی برای انضباط اخلاقی دختران و زنان باقی نمانده است مگر آنکه مانند برخی نویسندگان به زنان هشدار دهیم که با فرهنگی، ران آن‌ها چاق می‌شود و دچار سرماخوردگی و سنگ کیسه صفرا می‌گردند. آیا این همان «بهترین شیوه» راهنمایی افراد است که خداوند پیامبرش را به آن سفارش کرده است! آنجا که می‌فرماید: «و جادلهم بالآی هی احسن»^۲؛ «با آنان به شیوه‌ای که نیکوتر است به گفت و گو پرداز.»

در گفتار رهبران معصوم: از رفتار هر زنی که خود را برای غیر همسر خوشبو کند نکوهش شده است، خواه بی‌حجاب باشد یا با حجاب؛ هر چند می‌پذیریم که این رفتار از بانوان متدین و با حجاب کمتر مشاهده می‌شود. متن صحیح گفتار چنین است: «آیما امرأة تطعرت ثم خرجت فمزن علی قوم لیجدوا ریحها فهی زانیة»^۳ هر زنی [با حجاب باشد یا بی‌حجاب] عطر استفاده کند و از خانه بیرون رود و از کنار مردان بگذرد تا آن‌ها بوی خوش او را دریابند، وی زشت‌کار است.»

کسی که نمی‌داند با چه شیوه‌ای نابسامانی فرهنگی را سامان دهد هر چند

بی‌غرض و نسبت به زنان بی‌تفاوت است. غافل از اینکه تا ایمن اشخاص آزموده نشده و نگاه‌هایشان مهار نگردیده باشد نمی‌توان به آن‌ها مطمئن بود.

آموزگارانی ناآزموده

پیوسته باید این اصل روان‌شناختی را در نظر داشت که برای تخریب یک عقیده یا پدیده اجتماعی دفاع نادرست همانند مبارزه سنجیده تأثیرگذار است. مشکل پوشش ناکامل بانوان، فقط نبود کتاب راهنما نیست. وجود برخی گفتارها یا کتاب‌های بی‌محتوا نیز در این بحران نقش داشته است.

نویسنده‌ای در ده‌ها صفحه از کتاب خود پیرامون حجاب، بدون ارائه دلایل منطقی و قانع‌کننده، ضمن نقل روایاتی چنین نوشته است: هر مردی که زنش آرایش کرده از خانه بیرون رود، بی‌غیرت است. هر زنی که معطر از خانه خارج شود تا مردان بوی او را دریابند، بدکار و آلوده است. هر زنی که خود را برای غیر شوهرش خوشبو کند مایه ننگ است.

در درستی سند و دلالت روایات نامبرده تردید نیست، جز آنکه آنچه بیش از نقل روایت دارای اهمیت است شیوه ارائه روایت و بیان دلایل است.

راستی، آیا می‌توان از مردان انتظار داشت که کتابی برای همسرشان به خانه

رسیده است. اجبار در جایی به کار می‌رود که همه شیوه‌های تربیتی به کار گرفته شده و شخص با همه توجهات، نخواست است سخن درست را بپذیرد و از طرفی می‌خواهد محیط اجتماعی را برای دیگران آشفته و آلوده سازد.

رنج‌آور است که اینک پس از گذشت بیست سال از پیروزی انقلاب شکوهمند ملت مسلمان ایران، کمتر کتابی را می‌توان یافت که به طور گزیده و جامع، موضوع پوشش بانوان را با نگاهی روان‌شناختی و جامعه‌شناختی مورد تحقیق و بررسی قرار داده باشد و محتوای آن، بدون مطالب شعار گونه و تکراری، برای زنان و دوشیزگان مفید باشد و حجاب را تنها از یک جنبه ارزیابی نکرده باشد.

ادامه دارد.....

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- مسائل و مشکلات زناشویی، دکتر احمد بهشتی، ج ۲، ص ۲۸۶. «لَا يَلْقَى اللّٰهَ شَيْحَانَهُ أَحَدٌ بِذَنْبٍ أَكْثَمُ مِنْ جِهَالَةِ أَهْلِيهِ وَ أَوْلَادِهِ» قرآن کریم نیز می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا...﴾.
- ۲- نحل/ ۱۲۵.
- ۳- نهج الفصاحه، ص ۱۰۱۹، مشابه این حدیث در منابع معتبر فراوان است.
- ۴- الکافی، ج ۱، حدیث ۱۰۶، کتاب فضل العلم، باب «مَنْ يَعْمَلْ بِغَيْرِ عِلْمٍ».
- ۵- همان، ح ۱۰۴.

دارای بهترین ابزارها باشد نمی‌تواند کمترین قدمی در راه زدودن آن نابسامانی بردارد و کار را برای دیگران دشوارتر می‌سازد. به گفته سعدی: یا سخن دانسته گوی ای مرد بخرد یا خموش.

به فرموده رسول اکرم ﷺ «مَنْ عَمِلَ عَلٰی غَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُ»^۴ آن که ندانسته بخواهد کاری را سامان دهد، آنچه تباهی و خرابی بارآورد بیشتر است از آنچه اصلاح کند.

نیز امام صادق عليه السلام فرموده است: «العاملُ علی غیر بصیرةٍ كالسائرِ علی غیر الطریقِ لا یزیدُهُ سرعةُ السیرِ الا بعداً؛ آن که بدون آگاهی و شناخت، کاری را انجام می‌دهد مانند کسی است که بیراهه می‌رود. هر چند شتاب کند از هدف دورتر می‌گردد.»^۵

باید بدین واقعیت تلخ اعتراف کرد که بخشی از علت پوشش ناکامل بانوان امروز جامعه ما به سبب برخوردهای ناصحیح یا ناآشنایی به شیوه آموزش و راهنمایی افراد است. آدمی زمانی که بتواند با شیوه‌های صحیح، دیگری را با خود هم عقیده کند، به توجهات غیر منطقی یا تحمیل و ناسزاگویی رو نمی‌کند. زمانی که تحمیل و ناسزا به میان آمد معلوم می‌شود که فرد از راه‌های عاقلانه و سنجیده به بن بست